

Maria Nestor-Șoimu
Elena Șoimu-Postolachi

Surghiunul

*Drumul pătimirilor
prin Siberia de gheață*

(mărturisiri ale victimelor
regimului comunist de ocupație)

76 de ani de la prima deportare
în masă din 13 iunie 1941

Prefață de **Nicolae Dabija**
Postfață de **Silviu B. Moldovan**

Cuprins

Prefață.....	7
Introducere	13
Partea I.....	17
de Maria Nestor-Șoimu	
Amintiri din copilărie	19
Rudele din partea mamei.....	31
Văduvia Haritinei Goian Coșciug	38
Rudele din partea tatălui meu, Eugen Nestor.....	45
Împăciuitorul	46
Se apropia Ciurma Roșie. Refugiul	51
În liceul de fete „Domnița Ruxandra”	53
Fratele meu, Anatolie	57
Scrisorile lui Anatolie Nestor din refugiu	62
Ultima privire.....	110
Olguța	114
Elena Alistar	120
Ion Inculet,	
Președinte al Sfatului Țării.....	121
Crivățul din iunie 1941	122
Răfuielile ocupanților ruși cu basarabenii	128
Ne-au ridicat devreme în zori.....	129
Adio!.....	139
Preotul Porfirie Șoimu – victima regimului stalinist.....	142
Cum NKVD-iștii sovietici ne distrugneau neamul	148
„Iadul de la Ivdellag”	174
Iurțiște, lagărul morții	174
Oseminte de basarabeni în gropile comune	175

Despre barbariile soldaților ruși în Basarabia ocupată	177
Călăii staliniști nu-i cruțau nici pe copii	180
Drumul pătimirilor noastre	183
În Anastasievka	188
Greu ne adaptam la viața de surghiun.....	194
Prea ieftină era viața noastră.....	197
În drum spre Șegarka	206
Duși în Siberia să moară	208
Necazurile se țineau scai de noi.....	210
Ne exploatau ca pe robi	216
Copiii discriminați	219
Moartea Valentinei	225
Conduceau peste tot comuniști analfabeți.....	226
Tragedia Familiei Bejenaru	229
Pedeapsa	236
Anastasia	239
Copilăria tragică a lui Nicu Pârâianu	249
Au fugit din „raiul comunist”	254
Viața noastră cotidiană.....	257
Traiul în Șegarka	259

Partea a II-a.....267

de Elena Șoimu-Postolachi

Destinul tragic al tinerilor români basarabeni deportați fără vină.....	269
Copii fără copilărie	273
Dumnezeu de moarte m-a ferit	280
Tinerețe surghiunită	285
Drumul spre viitorul nostru trist.....	285

Am fost nevoită să devin donator de sânge.....	290
Aveam probleme cu comenduirea	293
Drumul destinului	301
<i>În memoriam</i> . Pierdere mult regretată.....	308
Moartea Tiranului	311
Conducerea raionului încerca să se debaraseze de mine	313
Arestarea. Prietenii mei Berezovski.....	318
Din nou în Tomsk – oraș vechi.....	322
Era să îngheț în drum	327
Tragedia familiei Bodiu.....	332
De Paști, la „mama cea bătrână”	336
Satul de baștină, Parcani	339
„Dezghețul.” Adio, Siberia!	341
Repatrierea	343
Ceasul jalnic	359
Epigrame scrise de Maria Șoimu în perioada așa zisei „democrații”, din 1990-2000 în RM.	362
În loc de epilog	366
<i>In memoriam</i> Mihail Șoimu	394
Postfață	395
Reflecții asupra unei cărți	409

Amintiri din copilărie

M-am născut în 1911, la 2 decembrie, din părinții Alexandra și Eugen Neștor, în satul Parcani din județul Soroca.

Am apucat timpurile când Basarabia era gubernie rusească, ocupată de ruși după 1812, apoi din 1918, fiind unită cu Patria – mamă, când ne simțeam liberi la noi acasă. După 1940 am trecut prin deportări, discriminare și distrugere, cum nu au mai avut seamăn în lume. În imaginația mea de copil, satul natal era cel mai frumos din lume, cu livezile și privighetorile care cântau atât de frumos, de răsunau împrejurimile. Mama mea, Alexandra (Sașa), o femeie harnică asemenea unei furnici, se scula în zori și spunea:

— Cum pot oamenii dormi, când privighetorile cântă atât de frumos?!

Parcă o văd cu ștopitoarea în spate, la vie și îngrijind de tot ce creștea în grădină. Îi plăcea să aibă pe lângă casă de toate: zmeură, căpșune, flori... Casa noastră era la o margine de sat,

Casa părintească

frumoasă pentru acele vremuri: avea balcon și era înfrumusețată pe la streășină cu ornamente din lemn, ca o horboțică. Într-adevăr, casa noastră, după părerea mea, era pe atunci cea mai frumoasă.

Pe povârnișul de lângă casă, tata a sădit o mândrețe de vie cu poamă „aligote” și „ceasla”, comandând butașii în Franța.

Cândva, pe acel loc fusese viță-de-vie moldovenească, dar a distrus-o filoxera. Unele soiuri ca „rara neagră” au rezistat și din ea se producea un vin bun. Terenul din jurul casei era de peste un hectar și alcătuia o falce (după măsura veche e egală cu 14322 metri pătrați). Prin mijlocul aceștia trecea un drum spre târgul din apropiere, Dumbrăveni, la vreo 4 km.

Majoritatea locuitorilor din acest târgușor erau evrei, dar locuiau și români – basarabeni și toți se împăcau foarte bine.

Panta de sus a delușorului, pe care era plantată via, nu era împrejmuită cu gard, dar era săpat un șanț și pe marginea lui se înălțau vișini ce crescuseră rotați și frumoși. Pe acest șanț creșteau mure gustoase și fragi dulci și mirositori. În fundul grădinii erau niște copaci seculari, niște cireși uriași cu fructe amare, mărunțele, din care mama făcea o dulceață minunată.

Tot în fundul grădinii se afla o pădurice, iar mai sus de aceasta era o fâșie de pământ, unde bunicul nostru, Ion, avusese o moară de vânt pe piscul dealului ce se vedea în depărtare. Mai târziu ea a fost distrusă. Eram mică și abia îmi mai amintesc cum lucra moara, dar îmi plăcea să mă uit cum se învârtea morișca ei mare atunci când bătea vântul. Această fâșie de pământ ducea până la o linie de hotar. Lângă păduricea din fundul grădinii creșteau diferite flori: toporași, mentă creță, gălbenele, lăcrămioare etc.

Tot anul, mama era prinsă de treburi. Printre rândurile de vie, ea sădea legume: roșii, vinete, ardei grași și altele, iar în ocolul de vite a crescut ușturoi cu măciuliile mari cât pumnul.

Pe șindrila căsoaiei usca vișine, cireș dulci și amare, mere, pere de tot felul și umplea câte un sac mare cu fructe uscate din care iarna făcea compot. Mai usca pe lojniță și prune afumate, foarte gustoase.

Toamna avea de lucru cu murăturile. Într-un butoi de o sută de vedre mura mere pădurețe din fundul grădinii. Merele acestea erau mășcate (mai mari), dar atât de acre, că făceau gura pungă, dar murate se zbârceau, se făceau galbene, dulci și tare bune la gust. Noi, copiii, legam câte o furculiță de un bețișor și prin vrana de sus înțepam și scoteam câte un măr din butoi. Din alt butoi, printr-un robinet de la fund, care era așezat orizontal, curgea mustul atât de gustos și spumos. Parcă era șampanie.

Venea apoi rândul butoaielor cu pepeni, castraveți, pătlăgele, varză. Păreau multe, dar mama punea murături să ajungă și pentru acei ce nu se îngrijeau să aibă. Mai făcea pătlăgele umplute cu ceapă călită, piper și usturoi, la fel vinete și ardei grași umpluți cu varză, morcov și ceapă călită.

Dulcețurile erau la loc de frunte. Nu prea multe, dar bune.

Nu uita să facă magiunul din prune goldane. Câtă muncă depunea mama, ca să fie familia îndeșulată cu de toate!

Când venea iarna, iarăși avea mult de lucru: scărmăna lâna, torcea, țesea covoare, pânză, prosoape, preșuri în ștative. Îmi plăcea când se vopsea lâna: mama chema boiangiul sau boiangița și vopsea sculurile de lână în diferite culori și nuanțe.

Mai întâi scotea din cazan sculuri de culori deschise, apoi mai închise, mai apoi întunecate și, în sfârșit, pe cele negre.

Poate de atunci am îndrăgit culorile, desenul și pictura, tot urmărind-o pe mama. În fiecare iarnă ea țesea covoare ca zestre pentru copii.

Toate lucrările se făceau în căsoaie. Acolo era cald și destul de larg. Era o sobă mare, care împărțea odaia în două: într-o parte era o laiță mare cu așternutul de pat, unde noi, copiii, dormeam după prânz, ne jucam, și o măsuță rotundă cu scăunele mici, unde mâncam; de partea cealaltă a sobei erau ștativele.

Mă vâram și eu la țesut, deși eram mică. Mama mi-a urzit pe o ramă mică și am țesut singură un trandafir. Când țesea în ștative, urzea pe urzitoare, nu pe garduri... Avea tot ce-i trebuia pentru țesut: vârtelniță mare pentru sculuri de lână, vârtelniță mică pentru

Resursele gospodăriei erau bogate: sculuri de bumbac, leacă (o instalație) pentru țevi, duruitoare pentru mosoare mari, cheptene, țepușe, la nividit (termen tehnic în țesătorie), etc...; lucrurile pentru țesut la stative: sulul mare, sulul mic, fuscei, slobozitoare, vergele, vătale, ițe, spete, scripeți, suveici, mosoare, țevi, rășchitor. Era cam complicat lucrul la stative.

Acum gospodinele nu se mai ocupă cu țesutul, ca pe vremuri, și e păcat, căci se uită acest meșteșug. Scriu despre acestea ca cititorul să aibă măcar idee cum și cu ce se lucra înainte. Îmi amintesc despre șezătorile care se organizau iarna.

Mama gătea, cocea plăcinte cu poalele-n brâu, învârtite sau vârzări cu brânză, cartofi, varză sau boștan. Le scotea calde și moi din cuptor. La găluște neapărat se aducea din pivniță vin bun și limpede ca lacrima. Femeile scărmanau, pieptănau, torceau lâna sau cânepa, sau peneau penele pentru perne. Era mult de lucru. Veneau la șezători și flăcăi din sat ca să se întâlnească cu fete, făceau glume, cântau; era veselie și toți aveau un comportament respectuos față de cei mai în vârstă. Mama se străduia să pregătească urzeala și bătătura din timp, urmând ca în perioada Postului Mare, când era mai multă lumină, să se ocupe de țesut.

Sărbătorile Crăciunului mi-au rămas adânc întipărite în memorie, când tata tăia porcul, iar noi, copiii, ne uitam cum îl pârlau cu paie. Când îl tăiau însă, eu nu mă uitam; fugeam în casă și-mi astupam urechile să nu aud cum țipă. Parcă mă înjunghia pe mine. Mama făcea jambon, cârnați și diferite bunătăți. Cocea colaci mari și colăcei pentru colindători și urători și noi îi așteptam la fereastră. Mama le oferea colaci, nuci, mere și dulciuri. Cete de colindători umblau prin sat, vestind Nașterea Domnului. Câtă bucurie era! În Ajunul Crăciunului, colindătorii, înotând prin omăt, pentru că înainte iernile erau adevărate, geroase și cu zăpadă multă, se opreau pe la ferestrele gospodarilor și cântau colinde despre Nașterea lui Iisus. Stăpânii caselor ieșeau în prag și le dădeau covrigi, mere, nuci, dulciuri, colaci, pe care băieții îi înșirau pe băț lung și, desigur, bănuți. Copiii se pregăteau din timp pentru această sărbătoare și colindau primii. De cum se lăsa noaptea și până târziu colindau

băieții mai mari și flăcăii, pe care gospodarii îi invitau în case, îi cinsteau cu vin de casă și le dădeau colaci mari și bani. Vocile puternice ale colindătorilor răsunau în tot satul. De asemenea, se aștepta cu bucurie și nerăbdare Anul Nou (Sfântul Vasile), când cete de copii și vârstnici umblau cu plugușorul, cu „hăitul” adică, însoțiți de buhai și de plesnetele harapnicilor cu care mânau și îndemnau boii la „arat” și strigau „Hăăăiiii, hăăăiiii!” Cât de frumos era pe lângă casa părintească!

Povestind despre aceste obiceiuri, m-am abătut de la descrierea curții. Aveau părinții mei lângă casă vreo 10-12 stupi de albine, chiar și o centrifugă pentru scurgerea mierii.

Mă învățasem și eu să fixez pe sârmele din rame niște plăci de ceară și albinele făceau mai departe faguri. În casă la noi stăteau gavanoase mari de lut smălțuite, cu două torți pline cu miere pe care de abia le puteai ridica. Dar mai buni îmi păreau fagurii. În grădină creșteau diferite ciuperci: albe, perjari, hribi, pe care mama le folosea la pregătirea tocanei sau le marina.

Această parte a grădinii era împrejmuțată cu gard din 3-4 scânduri. Totul era făcut gospodărește.

... În vale, de-a lungul drumului, până la cireșii amari era sădit un șir de nuci și pe lângă ei, cătină. Tata a adus piatră de la Slobozia – Cremene, pământul bunicii Haritina, și a ridicat un zid trainic, ca să prevină alunecările de teren. De la vale de drum, mai spre șes, erau sădiți diferiți pomi fructiferi: meri, peri, pruni, caiși, iar într-o văgăună – corni și meri pădureți.

Vara, când era cald, mama ne așternea pe balconul din fața casei și acolo dormeam fericiți, învăluiți de razele calde ale soarelui de dimineață, fiind treziți de „pupurile” unor pupeze, care își făcuseră cuiburile în scorbura unui copac de lângă casă.

Dimineața, după ce ne spălam, spuneam toate rugăciunile pe care le știam: „Tatăl nostru”, „Împărate ceresc” etc., apoi ne salutăm părinții cu „Bună dimineața, mamă”, „Bună dimineața, tată” și le sărutam mâinile.

Deosebit de frumos se sărbătorea Paștele. Mama avea grijă să fie casa văruiată și îngrijită, iar tata făcea curățenie în curte.

Când ajungeam de Sfintele Paști, tata ne zicea să spunem sau să cântăm numai „Hristos a înviat din morți” de trei ori. Ne bucuram că nu mai ziceam toate rugăciunile lungi. Dar cea mai mare bucurie era când mama ne cocea pască, cozonaci, „babe” și vopsea ouă roșii și încondeiate. Nu era uitat nici mielul și jambonul, care era nelipsit de Paști.

Și tinerii se pregăteau de această mare sărbătoare: puneau la punct scrânciobul pentru tineret, dar mai ales pentru copii.

Un loc deosebit se acorda „jocului”, care era organizat în centrul satului pe o toloacă (maidan), de obicei, aproape de biserică și de școală. Cavalerii invitau domnișoarele la joc.

Dacă fata venea la joc cu părinții, o cereau de la ei.

Femeile și bărbații mai în etate stăteau la o parte și îi admirau pe tineri cum dansează. Se ciocneau ouă roșii. Acest ritual era îndrăgit mai ales de copii și de adolescenți. Ouăle care se spărgeau erau câștigate de acel care venea cu un ou tare.

În acest scop, fiecare își alegea oul tare, ciocnindu-l de dinți.

Era o mare bucurie! Oamenii își spuneau unul altuia: „Hristos a înviat!/ Adevărat a înviat!”. Nimeni nu venea beat la joc.

În timpul puterii sovietice, sărbătorile religioase au fost interzise. Chiar în ziua de Paști îi scoteau pe oameni la lucru în colhoz în mod obligatoriu, inclusiv pe elevi. Toți elevii din clasele V-X erau scoși la „vosresnic”, la prășit via sau livada.

Azi liderii comuniști apar în biserică pentru câteva clipe având niște lumânări mari, cât sunt filmați, „dovedind” că sunt și ei credincioși.

Mama ținea posturile și nici nouă nu ne dădea voie să mâncăm de fruct, astfel putea strânge pentru sărbători ouă multe, brânză, unt..., dar nu eram flămânzi niciodată, căci mama făcea bucate bune și gustoase, de post. Era o mare gospodină! Pâinea o făcea cu botcale (o bucată de aluat se amesteca cu drojzii de vin și cu mălai și se usca pentru copt) și hamei, tare pufoasă și moale, din făină

de „sârjoacă”. Tata semăna această sârjoacă, adică amesteca grâu cu secara și îl semăna. Din roada strânsă măcina făină obișnuită. Pâinea din așa făină nu numai că era bună și gustoasă, dar și foarte folositoare pentru organism. Îmi plăcea, când eram mică să iau o hrincă (felie mare) de pâine moale ca puful, să mă urc în cireșul de după casă, de unde se vedea tot satul și să o mănânc cu cireșe coapte și dulci. Din sârjoacă mama mai făcea vârzăre (un fel de plăcinte din aluatul pentru pâine cu varză) și plăcinte cu cartofi și boștan, turte cu mac, balabuște cu usturoi etc. Din mac făcea și ulei, cel mai bun ulei, iar bețele și măciuliile se foloseau pentru foc. Pentru sărbători se cumpăra făină „lux” pentru cozonaci, „babe”, prăjituri, torturi...

În ziua de Sfintele Paști, când ne adunam toată familia în jurul mesei de sărbătoare, tata își ștergea câte o lacrimă de pe obraz. Oare la ce se gândea el?

Îmi amintesc cu drag și duioșie de scumpa mamă, cum era ea de neobosită. Înainte de Paști, în Săptămâna Patimilor, era preocupată de pregătirea acestei sfinte sărbători. În fiecare zi își făcea planul: marți și miercuri cocea felurite prăjituri, iar joi – cozonacii. Vineri tăia păsările, sâmbăta punea răciturile la prins și păsările umplute în cuptor. Cu toate isprăvea de minune. Iar seara se ducea la biserică, la slujba de seară – vecernia.

Înainte de Paștelui aranja „casa mare” ca pe o mireasă: punea perdelele albe de „lodz”, fine de tul, iar la fereastra de la răsărit așeza masa, care era acoperită cu fața de masă țesută de ea, și dantela, croșetată tot de ea. Avea mâini de aur. Apoi aranja pe masă „babe”, cozonacii, împodobiți cu glazură. Nu uita nici de ouăle roșii și de cele încondeiate ori de jambonul pregătit pentru Paști și de mielul umplut. Pe perete – covor, pe jos – scoarțe și preșuri, tot de mama țesute. La icoana frumoasă dinspre răsărit atârna un prosop cu zimți, brodat și țesut tot de mâna ei.

Mai târziu, când noi, copiii, învățam la Soroca, mama tot așa de bine se pregătea și ne aștepta acasă. Și când eram aranjați pe la casele noastre, eram așteptați cu drag la casa părintească. A venit